

R O M Â N I A
ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept

Decizia nr. 2/2020 Dosar nr. 2433/1/2019

Pronunțată în ședință publică, astăzi, 20 ianuarie 2020

Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 135 din 20/02/2020

Daniel Grădinaru - președintele Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție - președintele completului

Andrei Claudiu Rus - judecător la Secția penală
Lucia Tatiana Rog - Judecător la Secția penală
Dan Andrei Enescu - judecător la Secția penală
Mirela Sorina Popescu - Judecător la Secția penală
Rodica Cosma - judecător la Secția penală
Alin Sorin Nicolescu - judecător la Secția penală
Simona Cristina Neniță - judecător la Secția penală
Florentina Dragomir - judecător la Secția penală

Pe rol se află pronunțarea în cauza având ca obiect sesizarea formulată de Curtea de Apel Constanța - Secția penală și pentru cauze penale cu minori și de familie, în Dosarul nr. 11.252/256/2017, prin care se solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: "Dacă, în cazul infracțiunii de abandon de familie, prevăzută de art. 378 alin. (1) lit. c) din Codul penal, prin sintagma «săvârșirea faptei» prevăzută de dispozițiile art. 296 din Codul procedură penală (relevantă pentru calcularea termenului de introducere a plângerii prealabile) se înțelege data încetării inacțiunii (data epuizării infracțiunii de abandon de familie) sau data consumării infracțiunii (expirarea perioadei de 3 luni pe durata căreia autorul a rămas în pasivitate)".

Dezbaterile au avut loc în ședința din data de 27 noiembrie 2019, fiind consemnate în încheierea de ședință de la acea dată, care face parte integrantă din prezenta, când Înalta Curte, având nevoie de timp pentru a delibera, a amânat pronunțarea la data de 20 ianuarie 2020, când, în aceeași compunere, a decis următoarele:

ÎNALTA CURTE,

asupra chestiunii de drept cu care a fost sesizată, constată următoarele:

I. Titularul și obiectul sesizării

Prin Încheierea din 20 septembrie 2019 pronunțată în Dosarul nr. 11.252/256/2017, ce are ca obiect apelurile declarate de Parchetul de pe lângă Judecătoria Medgidia și persoanele vătămate G.D.M. și G.L.E., prin reprezentant legal, împotriva Sentinței penale nr. 566 din 13 martie 2019 a Judecătoria Medgidia, Curtea de Apel Constanța - Secția penală și pentru cauze penale cu minori și de familie a sesizat, în temeiul art. 475 din Codul de procedură penală, Înalta Curte de Casație și Justiție pentru a pronunța o hotărâre prealabilă în vederea dezlegării următoarei chestiuni de drept:

"Dacă, în cazul infracțiunii de abandon de familie, prevăzută de art. 378 alin. (1) lit. c) din Codul penal, prin sintagma «săvârșirea faptei» prevăzută de dispozițiile art. 296 din Codul de procedură penală (relevantă pentru calcularea termenului de introducere a plângerii prealabile) se înțelege data încetării inacțiunii (data epuizării infracțiunii de abandon de familie) sau data consumării

infracțiunii (expirarea perioadei de 3 luni pe durata căreia autorul a rămas în pasivitate)".

II. Expunerea succintă a cauzei

Judecătoria Medgidia, prin Sentința penală nr. 566 din 13 martie 2019, a dispus cu privire la latura penală, în temeiul dispozițiilor art. 378 alin. (1) lit. c) raportat la art. 378 alin. (3) din Codul penal, încetarea procesului penal având ca obiect săvârșirea infracțiunii de abandon de familie de către inculpatul G.S. (...) întrucât lipsește plângerea prealabilă (...).

În esență, instanța de fond a reținut că prin Sentința civilă nr. 1.052 din 15 septembrie 2015 pronunțată de Judecătoria Medgidia, rămasă definitivă prin Decizia penală nr. 639 din 26 mai 2016 a Tribunalului Constanța, a fost obligat inculpatul G.S. la plata unei pensii de întreținere în cotă de 33% din venitul lunar realizat, în favoarea minorelor G.D.M. și G.L.E., începând cu data formulării acțiunii (26.01.2015) și până la data majoratului acestora.

La data de 5 aprilie 2017, reprezentantul legal al celor două minore, numita I.C., a formulat plângere penală în care a arătat că inculpatul G.S. nu a achitat pensia de întreținere la care a fost obligat prin Sentința civilă nr. 1.052 din 15 septembrie 2015 a Judecătoriei Medgidia.

În interpretarea coroborată a prevederilor art. 378 alin. (1) lit. c) din Codul penal și art. 296 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală, instanța investită cu soluționarea cauzei a apreciat că dacă în cele trei luni, ulterioare rămânerii definitive a Sentinței civile nr. 1.052 din 15 septembrie 2015 pronunțată de Judecătoria Medgidia, cel mai târziu la sfârșitul lunii august 2016, inculpatul nu a plătit nicio sumă, fapta de abandon de familie s-a consumat și de la această dată a început să curgă termenul de 3 luni în care reprezentantul legal al persoanelor vătămate minore îndreptățite la prestarea pensiei de întreținere putea introduce plângerea prealabilă.

Ca atare, a apreciat că termenul de 3 luni de introducere a plângerii prealabile s-a împlinit la sfârșitul lunii noiembrie 2016 și în lipsa punerii în mișcare a acțiunii penale și exercitării din oficiu a acțiunii penale de către organele judiciare, conform art. 157 alin. (4) din Codul penal, plângerea penală introdusă de reprezentantul legal al celor două minore este tardivă și, pe cale de consecință, nulă potrivit art. 268 alin. (1) din Codul de procedură penală.

Împotriva acestei sentințe au declarat apel Parchetul de pe lângă Judecătoria Medgidia și persoanele vătămate G.D.M. și G.L.E., prin reprezentant legal, motivul de apel fiind comun, respectiv să se constate că plângerea penală a fost formulată în termenul legal de 3 luni. În acest sens s-a invocat de către parchet faptul că plângerea penală poate fi formulată în orice moment după expirarea termenului de trei luni de neplată a pensiei de întreținere, iar organele de urmărire penală au înțeles să procedeze din oficiu la efectuarea în continuare a urmăririi penale și la punerea în mișcare a acțiunii penale, astfel cum prevăd dispozițiile art. 157 alin. (4) din Codul penal, chiar dacă nu au menționat expres acest lucru, prin invocarea dispozițiilor art. 157 alin. (4) din Codul penal sau formularea "exercitarea din oficiu a acțiunii penale".

Curtea de Apel Constanța, din oficiu, a pus în discuție, în ședința publică din data de 19 septembrie 2019, sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile în vederea dezlegării următoarei chestiuni de drept: "Dacă, în cazul infracțiunii de abandon de familie, prevăzută de art. 378 alin. (1) lit. c) din Codul penal, prin sintagma «săvârșirea faptei» prevăzută de dispozițiile art. 296 din Codul de procedură penală (relevantă pentru calcularea termenului de introducere a plângerii prealabile) se înțelege data încetării inacțiunii (data epuizării infracțiunii de abandon de familie) sau data consumării infracțiunii (expirarea perioadei de 3 luni pe durata căreia autorul a rămas în pasivitate)", aspect asupra căruia s-a pronunțat prin Încheierea din 20 septembrie 2019.

III. Opinia completului care a dispus sesizarea

III.1. Cu privire la admisibilitatea sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție

Curtea de Apel Constanța - Secția penală și pentru cauze penale cu minori și de familie a apreciat că sunt îndeplinite condițiile de admisibilitate prevăzute de art. 475 din Codul procedură penală,

respectiv: învestirea cu soluționarea cauzei în ultimă instanță (soluția pronunțată în judecarea apelului este definitivă); de lămurirea modului de interpretare și aplicare a problemei de drept puse în discuție depinde soluționarea cauzei pe fond (admiterea sau respingerea apelului); chestiunea de drept supusă dezlegării nu face obiectul unui recurs în interesul legii, iar asupra acesteia Înalta Curte de Casație și Justiție, deși a statuat prin două decizii anterioare, întemeiate pe dispozițiile art. 471 din Codul de procedură penală (cu referire la Decizia nr. 10 din 18 februarie 2008 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secțiunile Unite, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 840 din 15 decembrie 2008, Decizia nr. 4 din 20 martie 2017, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul competent să judece recursul în interesul legii, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 360 din 16 mai 2017), din care doar una este susceptibilă de a fi aplicabilă în cauză (cea de interpretare a normei penale din noua codificare), fapt ce conduce la o interpretare contrară a sintagmei "săvârșirea faptei" din conținutul normei penale prevăzute în art. 296 din Codul de procedură penală cu relevanță în calcularea termenului de introducere a plângerii prealabile, condiție prealabilă pentru exercitarea acțiunii penale în cazul infracțiunii prevăzute de art. 378 alin. (1) lit. c) din Codul penal.

III.2. Cu privire la problema de drept ce formează obiectul sesizării

Curtea de Apel Constanța - Secția penală și pentru cauze penale cu minori și de familie a considerat că soluția ce ar trebui adoptată, în cazul interpretării sintagmei "săvârșirea faptei", prevăzută de dispozițiile art. 296 din Codul de procedură penală (relevantă pentru calcularea termenului de introducere a plângerii prealabile), în cazul infracțiunii prevăzute de art. 378 alin. (1) lit. c) din Codul penal, ar trebui dezlegată în sensul că în cazul infracțiunii unice continue de abandon de familie, prin "săvârșirea faptei" se înțelege data încetării inacțiunii (data epuizării infracțiunii) și nu data consumării infracțiunii (expirarea perioadei de trei luni, pe durata căreia autorul a rămas în pasivitate, prin neexecutarea obligației de plată a pensiei de întreținere stabilită de instanța judecătorească). O asemenea interpretare ar fi motivată de faptul că prin Decizia nr. 4 din 20 martie 2017, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul competent să judece recursul în interesul legii, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 360 din 16 mai 2017, s-a statuat că, în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 378 alin. (1) lit. c) din Codul penal, infracțiunea de abandon de familie, în această variantă normativă, reprezintă o infracțiune unică continuă, calificare juridică ce rezidă în aceea că inacțiunea concretizată în neplata pensiei de întreținere se prelungește în timp, în mod natural, după data consumării, până la încetarea activității infracționale, adică la momentul epuizării. Astfel, în acord cu opinia majoritară, exprimată de doctrină și practica judiciară, s-a stabilit că infracțiunea de abandon de familie se consumă la expirarea perioadei de trei luni, pe durata căreia autorul a rămas în pasivitate, prin neexecutarea obligației de plată a pensiei de întreținere stabilită pe cale judecătorească, și se epuizează la momentul reluării plății de către debitor sau al condamnării acestuia, prin hotărâre judecătorească, dată la care se încheie ciclul infracțional și se autonomizează activitatea desfășurată până la acel moment.

Pornind de la această calificare juridică s-a apreciat că, în cazul infracțiunilor continue, data săvârșirii faptei este aceea a încetării acțiunii sau inacțiunii, astfel cum s-a statuat și prin Decizia de îndrumare nr. 1 din 20 iunie 1987 a Plenului fostului Tribunal Suprem și practica ulterioară constantă a instanței supreme (Jurisprudența instanței supreme în unificarea practicii judiciare 1968-2008), dată în raport cu care se produc consecințele juridice privind aplicarea legii penale în spațiu și timp, minoritate, prescripția răspunderii penale, amnistie și grațiere și orice alte consecințe care sunt condiționate de epuizarea activității infracționale, o aplicare legislativă a principiului fiind reflectată în dispozițiile art. 154 alin. (2) din Codul penal în care se arată că, în cazul infracțiunilor continue, termenul (prescripției răspunderii penale) curge de la data încetării acțiunii sau inacțiunii, mai precis data epuizării infracțiunilor continue.

S-a apreciat, totodată, că, deși prin Decizia nr. 10 din 18 februarie 2008 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secțiunile Unite, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 840 din 15 decembrie 2008, s-a dat o interpretare a dispozițiilor art. 284 din Codul de procedură penală de la

1968 în sensul că "termenul de 2 luni pentru introducerea plângerii prealabile, în cazul infracțiunilor continue sau continuate, curge de la data la care persoana vătămată sau persoana îndreptățită a reclamat sau a știut cine este făptuitorul", această interpretare nu produce însă efecte față de dispozițiile art. 296 din Codul de procedură penală, conform cărora plângerea prealabilă trebuie introdusă în termen de 3 luni de la data când persoana vătămată sau reprezentantul legal "a aflat despre săvârșirea faptei" (și nu din ziua în care "a știut cine este făptuitorul").

IV. Punctele de vedere exprimate de către curțile de apel și instanțele arondate cu privire la chestiunile de drept ce formează obiectul sesizării

În urma consultării instanțelor de judecată, în conformitate cu dispozițiile art. 476 alin. (10) din Codul de procedură penală cu referire la art. 473 alin. (5) din Codul de procedură penală, s-a evidențiat, într-o opinie, că prin sintagma "săvârșirea faptei" prevăzută de dispozițiile art. 296 din Codul de procedură penală se înțelege data consumării infracțiunii (expirarea perioadei de 3 luni pe durata căreia autorul a rămas în pasivitate), în acest sens pronunțându-se următoarele instanțe: Curtea de Apel Alba Iulia, Judecătoria Roman, Judecătoria Buhuși, Curtea de Apel București, Judecătoria Călărași, Judecătoria Oltenița, Tribunalul Ialomița, Judecătoria Roșiori de Vede, Judecătoria Turnu Măgurele, Judecătoria Videle, Judecătoria Constanța (majoritate), Judecătoria Tulcea, Judecătoria Balș, Judecătoria Corabia, Judecătoria Dolj, Judecătoria Brăila, Tribunalul Vaslui, Judecătoria Vaslui (judecătorii stagiați), Judecătoria Oradea, Judecătoria Beiuș, Curtea de Apel Ploiești, Judecătoria Câmpina, Judecătoria Vălenii de Munte, Judecătoria Lugoj, Judecătoria Oravița, Tribunalul Caraș-Severin și Tribunalul Timiș, fiind anexate hotărârile judecătorești.

Într-o altă opinie, s-a apreciat că prin sintagma "săvârșirea faptei" prevăzută de dispozițiile art. 296 din Codul de procedură penală se înțelege data încetării inacțiunii (data epuizării infracțiunii de abandon de familie).

În acest sens s-au pronunțat: Curtea de Apel Bacău, Tribunalul Neamț, Tribunalul Bacău, Judecătoria Onești, Tribunalul Călărași, Tribunalul Teleorman, Judecătoria Sectoarelor 1 - 6 București, Judecătoria Lehliu-Gară, Judecătoria Bolintin Vale, Judecătoria Giurgiu, Judecătoria Alexandria, Judecătoria Zimnicea, Judecătoria Năsăud, Judecătoria Bistrița, Judecătoria Baia Mare, Curtea de Apel Constanța, Curtea de Apel Craiova, Tribunalul Gorj (majoritate), Tribunalul Olt (majoritate), Curtea de Apel Galați (majoritate), Curtea de Apel Iași, Judecătoria Iași, Judecătoria Hârlău, Judecătoria Huși, Judecătoria Vaslui (judecătorii definitiv), Judecătoria Aiud, Curtea de Apel Oradea, Judecătoria Salonta, Judecătoria Pogoanele, Judecătoria Pătârlagele, Tribunalul Prahova, Curtea de Apel Timișoara, Tribunalul Arad, Judecătoria Reșița, Judecătoria Caransebeș, Judecătoria Moldova Nouă și Judecătoria Făget, fiind anexate hotărârile judecătorești.

În opinie minoritară, judecătoriile Buftea și Cornetu au apreciat că prin sintagma "săvârșirea faptei" prevăzută de art. 296 din Codul de procedură penală, relevantă pentru calcularea termenului de introducere a plângerii prealabile în cazul infracțiunii de abandon de familie prevăzută de art. 378 alin. (1) lit. c) din Codul penal, se înțelege întreaga perioadă situată între data consumării infracțiunii și cea a epuizării infracțiunii de abandon de familie, în timp ce Judecătoria Măcin a opinat că termenul de 3 luni de introducere a plângerii prealabile curge de la data pronunțării hotărârii definitive privind pensia de întreținere, cu mențiunea că, în situația în care unele sume au fost plătite, iar apoi plata a încetat, termenul curge de la data ultimei plăți.

Curțile de Apel Pitești și Suceava nu și-au exprimat punctul de vedere cu privire la problema de drept a cărei dezlegare se cere, cea din urmă instanță transmițând doar jurisprudența relevantă în materie.

V. Punctul de vedere exprimat de Direcția legislație, studii, documentare și informatică juridică din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție asupra chestiunii de drept supuse dezlegării

Referitor la chestiunea de drept supusă dezlegării s-a concluzionat de către Direcția legislație, studii, documentare și informatică juridică din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție că, în cazul infracțiunii de abandon de familie prevăzute în art. 378 alin. (1) lit. c) din Codul penal, ca

infrațiune continuă, termenul de introducere a plângerii prelabile prevăzut în art. 296 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală - de 3 luni din ziua în care persoana vătămată sau reprezentantul său legal a aflat despre săvârșirea faptei - curge, prin aplicarea în mod corespunzător a Deciziei nr. 10 din 18 februarie 2008, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secțiunile Unite, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 840 din 15 decembrie 2008, de la data la care persoana vătămată ori reprezentantul său legal a cunoscut săvârșirea faptei, consumate sau epuizate.

Termenul de 3 luni prevăzut în art. 296 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală poate să curgă: 1. din momentul consumării, în ipoteza în care acest moment este identic cu cel al cunoașterii săvârșirii faptei; 2. din momentul cunoașterii săvârșirii faptei, în ipoteza în care acest moment este situat între momentul consumării și momentul epuizării; 3. din momentul epuizării sau ulterior acestuia, odată cu cunoașterea săvârșirii faptei, ipoteză în care nu trebuie depășit termenul de prescripție a răspunderii penale.

În esență, opinia exprimată se întemeiază pe următoarele argumente:

Infrațiunea de abandon de familie prevăzută în art. 378 alin. (1) lit. c) din Codul penal - constând în neplata, cu rea-credință, timp de 3 luni, a pensiei de întreținere stabilite pe cale judecătorească - reprezintă o infrațiune continuă, caracterizată prin existența unui moment al consumării și a unui moment al epuizării, astfel cum s-a statuat prin Decizia nr. 4 din 20 martie 2017 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul competent să judece recursul în interesul legii, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 360 din 16 mai 2017.

Pornind de la interpretarea dispozițiilor art. 296 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală, s-a reținut că, atunci când s-a referit la "săvârșirea faptei", legiuitorul Codului de procedură penală nu a inclus nicio mențiune cu privire la infrațiunea continuă și nu a inserat nicio regulă prin care să determine, ca moment inițial al curgerii termenului de 3 luni, momentul consumării sau momentul epuizării astfel cum a procedat, în materia termenului de prescripție a răspunderii penale, art. 154 alin. (2) din Codul penal.

Dacă s-ar admite că termenul de introducere a plângerii prelabile curge de la momentul epuizării, persoana vătămată sau reprezentantul său legal care cunoaște momentul consumării nu ar putea să introducă plângerea prelabilă în întreg intervalul cuprins între momentul consumării și momentul epuizării, soluție incompatibilă cu ideea de protecție a intereselor persoanei vătămate.

Evitarea consecințelor expuse se poate realiza numai prin aplicarea, în mod corespunzător, a Deciziei nr. 10 din 18 februarie 2008 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secțiunile Unite, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 840 din 15 decembrie 2008. Transpunând argumentele Secțiilor Unite ale Înaltei Curți de Casație și Justiție la reglementarea procesual penală în vigoare, s-a apreciat că: "dispozițiile art. 296 alin. (1) din Codul de procedură penală nu conțin niciun fel de distincție referitoare la formele de săvârșire a infracțiunii, ceea ce înseamnă că acele dispoziții se aplică indiferent dacă infracțiunile constau în fapte consumate sau în fapte epuizate", "că pentru începerea curgerii termenului nu este necesară epuizarea infracțiunii" și că "considera altfel ar însemna să se accepte ca persoana vătămată ce cunoaște săvârșirea faptei consumate să nu introducă plângere prelabilă în 3 luni din acel moment, ci să aibă la dispoziție 3 luni din momentul epuizării infracțiunii, ceea ce ar fi inadmisibil întrucât s-ar modifica conținutul dispozițiilor art. 296 alin. (1) din Codul de procedură penală, creându-se, pe cale judiciară, un alt termen mai lung decât cel prescris de legiuitor."

Întemeiat pe argumentele soluției adoptate prin Decizia nr. 10 din 18 februarie 2008 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secțiunile Unite, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 840 din 15 decembrie 2008, s-a arătat că termenul de 3 luni prevăzut de art. 296 alin. (1) din Codul de procedură penală poate să curgă:

1. din momentul consumării infracțiunii, dacă acest moment este identic cu cel al cunoașterii săvârșirii faptei;

2. din momentul cunoașterii săvârșirii faptei, moment care se poate situa după momentul consumării, până la cel al epuizării;

3. din momentul epuizării infracțiunii sau ulterior acestuia, odată cu cunoașterea săvârșirii faptei, în care caz nu trebuie depășit termenul de prescripție a răspunderii penale.

În consecință, s-a arătat că dispozițiile art. 296 din Codul de procedură penală se interpretează în sensul că termenul de 3 luni pentru introducerea plângerii prealabile, în cazul infracțiunilor continue, curge de la data la care persoana vătămată sau reprezentantul său legal a aflat despre săvârșirea faptei, consumate sau epuizate.

Referitor la Decizia de îndrumare nr. 1 din 20 iunie 1987 a Plenului fostului Tribunal Suprem, invocată în încheierea de sesizare, s-a apreciat că nu se susține soluția calculării termenului de introducere a plângerii prealabile exclusiv prin raportare la momentul epuizării motivat de faptul că: nu conține nicio referire explicită la termenul de introducere a plângerii prealabile, reglementat în art. 284 din Codul de procedură penală de la 1968, la data pronunțării deciziei; decizia nu leagă, în cazul infracțiunilor continue, toate consecințele juridice de momentul epuizării, ci enumeră, exemplificativ, consecințe juridice legate de momentul epuizării și consecințe juridice legate de momentul consumării infracțiunii continue și faptul că se referă la "alte consecințe care sunt condiționate de epuizarea activității infracționale", or, introducerea plângerii prealabile nu este condiționată de epuizarea activității infracționale.

VI. Jurisprudența relevantă a Curții Constituționale

Decizia nr. 324 din 9 mai 2017 a Curții Constituționale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 604 din 26 iulie 2017, prin care a fost respinsă, ca neîntemeiată, excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 296 alin. (1) din Codul de procedură penală, în considerentele acesteia reținându-se că "(...) în ceea ce privește durata termenului, precum și posibilitatea de a introduce plângerea fără posibilitatea obligatorie a cunoașterii făptuitorului, legea asigură o mai bună protecție intereselor persoanei vătămate [...]".

VII. Jurisprudența relevantă a Înaltei Curți de Casație și Justiție

Decizia nr. 10 din 18 februarie 2008, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secțiile Unite, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 840 din 15 decembrie 2008, prin care a fost admis recursul în interesul legii formulat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și s-a statuat că dispozițiile art. 284 din Codul de procedură penală de la 1968 se interpretează în sensul că termenul de 2 luni pentru introducerea plângerii prealabile, în cazul infracțiunilor continue sau continuate, curge de la data la care persoana vătămată sau persoana îndreptățită a reclama a știut cine este făptuitorul.

Decizia nr. 4 din 20 martie 2017 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul competent să judece recursul în interesul legii, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 360 din 16 mai 2017, prin care a fost admis recursul în interesul legii formulat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și s-a apreciat că infracțiunea de abandon de familie săvârșită prin neplata, cu rea-credință, timp de trei luni, a pensiei de întreținere, instituită printr-o singură hotărâre judecătorească în favoarea mai multor persoane, constituie o infracțiune unică continuă.

VIII. Punctul de vedere al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție

Opinia Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție asupra chestiunii de drept supuse dezlegării este, în principal, în sensul inadmisibilității sesizării, întrucât nu este îndeplinită condiția esențială a existenței unei chestiuni de drept ce ar necesita lămuriri sau interpretări, justificată și de jurisprudența Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală al Înaltei Curți de Casație și Justiție și de faptul că s-a dat deja o dezlegare problemei de drept prin Decizia nr. 10 din 18 februarie 2008, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secțiile Unite, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 840 din 15 decembrie 2008,

și prin Decizia nr. 4 din 20 martie 2017, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul competent să judece recursul în interesul legii, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 360 din 16 mai 2017.

În subsidiar s-a apreciat că prin sintagma "săvârșirea faptei" prevăzută de dispozițiile art. 296 din Codul de procedură penală (relevantă pentru calcularea termenului de introducere a plângerii prealabile) se înțelege "data consumării infracțiunii" (expirarea perioadei de 3 luni pe durata căreia autorul a rămas în pasivitate), iar nu "data încetării inacțiunii" (data "epuizării" infracțiunii de abandon de familie), în argumentare arătându-se că în Decizia nr. 10 din 18 februarie 2008 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secțiunile Unite, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 840 din 15 decembrie 2008, se pornea de la premisa că pentru începerea curgerii termenului, într-o astfel de ipoteză, nu este necesară epuizarea infracțiunii, fiind suficient să fi fost începută comiterea acesteia sau să fi debutat acțiunea (în cazul infracțiunii continue) ori să se fi comis prima acțiune (în cazul infracțiunii continuate), cu îndeplinirea, evident, a condiției ca persoana vătămată să-l fi cunoscut pe făptuitor, precum și că modificarea adusă prin intrarea în vigoare a actualei codificări vizează nu doar extinderea de la 2 luni la 3 luni a termenului în care poate fi formulată plângerea prealabilă, ci și momentul de la care începe să curgă acest termen, respectiv ziua în care persoana vătămată a aflat despre săvârșirea faptei, iar nu ziua în care acesta a știut cine este făptuitorul (așa cum era prevăzut în reglementarea anterioară, respectiv art. 284 din Codul de procedură penală de la 1968).

Or, Decizia nr. 4 din 20 martie 2017, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul competent să judece recursul în interesul legii, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 360 din 16 mai 2017, a statuat, în considerente, că infracțiunea de abandon de familie prevăzută de art. 378 alin. (1) lit. c) din Codul penal este o infracțiune unică continuă ce rezultă din împrejurarea că inacțiunea concretizată în neplata pensiei de întreținere se prelungește în timp, în mod natural, după momentul consumării până la încetarea activității infracționale, adică până la momentul epuizării. Așadar, infracțiunea se consumă la expirarea perioadei de 3 luni, pe durata căreia autorul a rămas în pasivitate, prin neexecutarea obligației de plată stabilite prin hotărâre judecătorească, și se epuizează fie la momentul reluării plății de către debitor, fie la cel al condamnării acestuia prin hotărâre judecătorească, dată la care se încheie și ciclul infracțional și se autonomizează activitatea desfășurată până în acel moment.

S-a mai susținut că achiesarea la cealaltă opțiune, în sensul că prin "săvârșirea faptei" s-ar avea în vedere momentul epuizării infracțiunii de abandon de familie, ar permite ca persoana vătămată și reprezentantul său legal să fie permanent în termenul de introducere a plângerii prealabile.

Mai mult, circumscrierea acestui moment la expirarea celor 3 luni de neplată nu prejudiciază persoana vătămată, întrucât, într-o astfel de ipoteză, organele judiciare au obligația de a se sesiza și din oficiu.

IX. Opinia specialiștilor consultați asupra chestiunii de drept ce formează obiectul sesizării

În conformitate cu dispozițiile art. 476 alin. (10) raportat la art. 475 alin. (5) din Codul de procedură penală a fost solicitată opinia scrisă a unor specialiști recunoscuți cu privire la chestiunea de drept ce formează obiectul sesizării.

Facultatea de drept din cadrul Universității "Babeș-Bolyai" Cluj-Napoca a apreciat că în cazul infracțiunii de abandon de familie prevăzute de art. 378 alin. (1) lit. c) din Codul penal, prin sintagma "săvârșirea faptei", prevăzută de dispozițiile art. 296 din Codul de procedură penală, se înțelege data epuizării infracțiunii de abandon de familie, motivat de faptul că natura infracțiunii a fost tranșată de instanța supremă prin Decizia nr. 4 din 20 martie 2017 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul competent să judece recursul în interesul legii, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 360 din 16 mai 2017, ca fiind o infracțiune continuă omisivă, prin urmare, fiind vorba de o unitate legală, a cărei existență se prelungește în timp, interpretarea nu poate fi dată decât prin raportare la momentul epuizării faptei.

Totodată, s-a apreciat că nu pot fi aplicate considerentele Deciziei nr. 10 din 18 februarie 2008, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secțiunile Unite, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 840 din 15 decembrie 2008, întrucât termenul de introducere a plângerii prealabile în noua reglementare nu se mai raportează în cazul infracțiunilor continue la momentul cunoașterii identității făptuitorului de către autorul plângerii, ci la cel al datei săvârșirii faptei.

Într-o opinie contrară, exprimată de Facultatea de drept din cadrul Universității de Vest din Timișoara s-a arătat că prin sintagma "săvârșirea faptei", prevăzută de dispozițiile art. 296 din Codul de procedură penală, se înțelege momentul consumării infracțiunii, adică momentul expirării celor trei luni pe durata cărora autorul a rămas în pasivitate, dacă persoana îndreptățită să introducă plângerea prealabilă a luat cunoștință de săvârșirea faptei la acel moment. Argumentele specialiștilor au fost întemeiate pe considerentele Deciziei nr. 4 din 20 martie 2017 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul competent să judece recursul în interesul legii, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 360 din 16 mai 2017, prin care s-a statuat că infracțiunea de abandon de familie prevăzută de art. 378 alin. (1) lit. c) din Codul penal este o infracțiune continuă care se consumă în momentul expirării termenului de trei luni de la data la care autorul nu a plătit, cu rea-credință, pensia de întreținere stabilită pe cale judecătorească și se epuizează la momentul reluării plății de către debitor sau al condamnării definitive a acestuia, dată la care se încheie ciclul infracțional. Raportat la aceste argumente s-a apreciat că, în cazul infracțiunii de abandon de familie, prevăzută de art. 378 alin. (1) lit. c) din Codul penal, prin "săvârșirea faptei" se înțelege momentul consumării infracțiunii, adică al expirării celor trei luni pe durata cărora autorul a rămas în pasivitate, dacă persoana îndreptățită să introducă plângerea prealabilă a luat cunoștință de săvârșirea faptei la acel moment.

X. Dispoziții legale incidente

Art. 295 din Codul de procedură penală: Plângerea prealabilă

"(1) Punerea în mișcare a acțiunii penale se face numai la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, în cazul infracțiunilor pentru care legea prevede că este necesară o astfel de plângere.

(2) Plângerea prealabilă se adresează organului de cercetare penală sau procurorului, potrivit legii.

(3) Dispozițiile art. 289 alin. (1)-(6) și (8) se aplică în mod corespunzător."

Art. 296 din Codul de procedură penală: Termenul de introducere a plângerii prealabile

(1) Plângerea prealabilă trebuie să fie introdusă în termen de 3 luni din ziua în care persoana vătămată a aflat despre săvârșirea faptei.

(2) Când persoana vătămată este un minor sau un incapabil, termenul de 3 luni curge de la data când reprezentantul său legal a aflat despre săvârșirea faptei.

(...)."

Art. 378 alin. (1) lit. c) din Codul penal: Abandonul de familie

(1) Săvârșirea de către persoana care are obligația legală de întreținere, față de cel îndreptățit la întreținere, a uneia dintre următoarele fapte:

(...)

c) neplata, cu rea-credință, timp de 3 luni, a pensiei de întreținere stabilite pe cale judecătorească, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă."

XI. Raportul asupra chestiunii de drept supuse dezlegării

Opinia judecătorului-raportor a fost în sensul că sunt îndeplinite cumulativ condițiile prevăzute de art. 475 din Codul de procedură penală pentru admisibilitatea sesizării formulate de Curtea de Apel Constanța - Secția penală și pentru cauze penale cu minori și de familie, întrucât există o

veritabilă problemă de drept care să necesite o dezlegare cu valoare de principiu din partea Înaltei Curți de Casație și Justiție, iar soluționarea pe fond a căilor de atac cu care a fost investită instanța de apel depinde de lămurirea chestiunii ce formează obiectul prezentei sesizări.

Pe fondul cauzei, opinia judecătorului-raportor este în sensul că, în cazul infracțiunii de abandon de familie prevăzute în art. 378 alin. (1) lit. c) din Codul penal, infracțiune unică continuă, termenul de introducere a plângerii prealabile prevăzut în conținutul art. 296 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală, - de 3 luni din ziua în care persoana vătămată sau reprezentantul său legal a aflat despre săvârșirea faptei - curge, prin aplicarea în mod corespunzător a Deciziei nr. 10 din 18 februarie 2008, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secțiile Unite, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 840 din 15 decembrie 2008, de la data la care persoana vătămată ori reprezentantul său legal a cunoscut săvârșirea faptei, consumate sau epuizate.

Termenul de 3 luni prevăzut în conținutul art. 296 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală poate să curgă din trei momente diferite, după cum urmează: a) din momentul consumării infracțiunii, dacă acest moment este identic cu cel al cunoașterii faptei; b) din momentul săvârșirii faptei, care se poate situa între momentul consumării faptei până la momentul epuizării și c) din momentul epuizării infracțiunii sau ulterior acestuia, odată cu cunoașterea săvârșirii faptei, caz în care nu trebuie să fi fost împlinit termenul de prescripție a răspunderii penale.

XII. Înalta Curte de Casație și Justiție

Examinând sesizarea în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile, pentru dezlegarea chestiunii de drept ce se solicită, reține următoarele:

A. Prin reglementarea în conținutul art. 475 din Codul de procedură penală a condițiilor de admisibilitate a sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unei chestiuni de drept s-a prevăzut posibilitatea ca anumite instanțe, printre care și curtea de apel, investită cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, atunci când constată, în cursul judecății, existența unei chestiuni de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei și asupra căreia instanța supremă nu a statuat încă printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii și nici nu face obiectul unui asemenea recurs, să sesizeze Înalta Curte de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prin care să se dea rezolvare de principiu respectivei probleme de drept.

Din analiza dispozițiilor legale menționate rezultă că, sub aspectul admisibilității sesizării, trebuie îndeplinite cumulativ mai multe cerințe, respectiv existența unei cauze aflate în curs de judecată în ultimul grad de jurisdicție pe rolul uneia dintre instanțele arătate expres în norma de reglementare, inclusiv a curții de apel, soluționarea pe fond a acelei cauze să depindă de lămurirea chestiunii de drept ce formează obiectul sesizării, iar problema de drept să nu fi fost încă dezlegată de Înalta Curte de Casație și Justiție prin mecanismele legale ce asigură interpretarea și aplicarea unitară a legii de către instanțele judecătorești sau să nu facă în prezent obiectul unui recurs în interesul legii.

În ceea ce privește sesizarea formulată de Curtea de Apel Constanța - Secția penală și pentru cauze penale cu minori și de familie se constată că este îndeplinită prima condiție privind existența unei cauze pendinte aflate în curs de judecată în ultimă instanță, aceasta fiind investită cu soluționarea apelurilor formulate de Parchetul de pe lângă Judecătoria Medgidia și persoanele vătămate G.D.M. și G.L.E., prin reprezentant legal, împotriva Sentinței penale nr. 566 din data de 13 martie 2019, pronunțată de Judecătoria Medgidia, în Dosarul nr. 11.252/256/2017, prin care, în baza dispozițiilor art. 378 alin. (1) lit. c) din Codul penal raportat la art. 378 alin. (3) din Codul penal, art. 396 alin. (1) și (6) și art. 16 alin. (1) lit. e) din Codul de procedură penală, a fost încetat procesul penal având ca obiect infracțiunea de abandon de familie săvârșită de către inculpatul G. S., (...), pentru lipsa plângerii prealabile.

De asemenea este realizată și cea de-a doua cerință referitoare la legătura dintre chestiunea de drept sesizată și soluționarea pe fond a apelurilor declarate de Ministerul Public și persoanele vătămate, hotărârea prealabilă având în acest caz o influență directă (chiar hotărâtoare) asupra

deciziei ce va fi dată de instanța de control judiciar (Curtea de Apel Constanța - Secția penală și pentru cauze penale cu minori și de familie) cu privire la modul de dezlegare a raportului juridic de drept penal dedus judecății, sub aspectul interpretării dispozițiilor art. 378 alin. (1) lit. c) din Codul penal, în sensul stabilirii dacă în cazul infracțiunii de abandon de familie, prevăzută de art. 378 alin. (1) lit. c) din Codul penal, prin sintagma "săvârșirea faptei" prevăzută de dispozițiile art. 296 din Codul de procedură penală (relevantă pentru calcularea termenului de introducere a plângerii prealabile) se înțelege data încetării inacțiunii (data epuizării infracțiunii de abandon de familie) sau data consumării infracțiunii (expirarea perioadei de 3 luni pe durata căreia autorul a rămas în pasivitate).

Totodată, se constată că este îndeplinită și cea de-a treia condiție de admisibilitate, cu precizarea că respectiva chestiune de drept ce a făcut obiectul sesizării instanței nu a primit încă o rezolvare printr-o hotărâre prealabilă sau să fi fost promovat vreun recurs în interesul legii, astfel cum s-a arătat și în Adresa nr. 2.389/C/2750/III-5/2019 din 31 octombrie 2019 a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția judiciară, Serviciul judiciar penal.

Dezlegarea dată prin Decizia nr. 10 din 18 februarie 2008, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secțiile Unite, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 840 din 15 decembrie 2008, deși a statuat asupra naturii și calificării juridice a infracțiunii de abandon de familie în varianta normativă prevăzută de art. 378 alin. (1) lit. c) din Codul penal, nu a statuat asupra interpretării sintagmei "săvârșirea faptei" din conținutul art. 296 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală, cu efecte asupra momentului de la care poate curge termenul de 3 luni în care poate fi introdusă plângerea prealabilă de titularul declanșării și desfășurării procesului penal (acțiunea penală fiind guvernată de principiul disponibilității în acest caz). Cu alte cuvinte, chestiunea de drept ce a făcut obiectul prezentei sesizări a primit o dezlegare prin Decizia nr. 4 din 20 martie 2017 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul competent să judece recursul în interesul legii, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 360 din 16 mai 2017, numai în ceea ce privește natura infracțiunii de abandon de familie în varianta neplătii pe o perioadă de trei luni a pensiei de întreținere la care autorul a fost obligat printr-o hotărâre judecătorească, or, ceea ce se solicită a se dezlega prin această întrebare prealabilă este data de la care curge termenul de 3 luni prevăzut de art. 296 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală raportat la momentul săvârșirii faptei de abandon de familie în varianta normativă prevăzută de art. 378 alin. (1) lit. c) din Codul penal.

Prin Decizia nr. 10 din 18 februarie 2008, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secțiile Unite, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 840 din 15 decembrie 2008, s-a dat o interpretare a dispozițiilor art. 284 din Codul de procedură penală de la 1968 cu privire la data de la care curge termenul de 2 luni pentru introducerea plângerii prealabile în cazul infracțiunilor continue și continuate, însă, în vechea reglementare, termenul de 2 luni de introducere a plângerii prealabile curgea de la momentul în care persoana vătămată a știut cine este făptuitorul, criteriu care nu se mai regăsește în conținutul art. 296 din Codul de procedură penală, unde legiuitorul operează cu sintagma "săvârșirea faptei". Ca atare, ceea ce trebuie lămurit este în ce măsură argumentele ce au susținut interpretarea dată prin Decizia nr. 10 din 18 februarie 2008, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secțiile Unite, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 840 din 15 decembrie 2008, dispozițiilor art. 284 din Codul de procedură penală de la 1968 pot fi aplicabile și în interpretarea sintagmei "săvârșirea faptei" din conținutul art. 296 din Codul de procedură penală. Sub acest aspect, practica instanțelor, dar și opinia specialiștilor consultați au fost diferite în stabilirea momentului de la care curge termenul de 3 luni în care poate fi introdusă plângerea prealabilă de titularul acțiunii penale (relevante fiind soluțiile pronunțate de instanțele din țară în materie și care au apreciat ca moment al săvârșirii faptei fie data consumării infracțiunii, fie data epuizării).

În considerarea celor expuse anterior, având în vedere și modalitatea reglementării condițiilor cuprinse în conținutul art. 475 din Codul de procedură penală, Înalta Curte apreciază că sesizarea formulată de Curtea de Apel Constanța - Secția penală și pentru cauze penale cu minori și de familie

înrunește cumulativ condițiile de admisibilitate prevăzute de norma procedurală invocată.

B. Sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție cu prezenta chestiune de drept a fost determinată de dificultatea interpretării și aplicării sintagmei "săvârșirea faptei" cuprinse în conținutul dispozițiilor art. 296 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală, în sensul stabilirii momentului de la care curge termenul de 3 luni în care poate fi introdusă plângerea prealabilă de către titularul acțiunii penale în cazul infracțiunii de abandon de familie prevăzute de art. 378 alin. (1) lit. c) din Codul penal.

Calificarea juridică a infracțiunii de abandon de familie, în varianta normativă prevăzută de art. 378 alin. (1) lit. c) din Codul penal (art. 305 alin. 1 lit. c) din Codul penal de la 1969), constând în "neplata cu rea-credință, timp de 3 luni, a pensiei de întreținere stabilite pe cale judecătorească", în sensul că reprezintă o infracțiune unică continuă, cu toate consecințele ce decurg de aici și momentele pe care le parcurge inacțiunea concretizată în neplata pensiei de întreținere, cel al consumării și al epuizării faptei, a fost dată prin Decizia nr. 4 din 20 martie 2017, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul competent să judece recursul în interesul legii, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 360 din 16 mai 2017, argumentele fiind expuse pe larg în conținutul deciziei și care nu vor fi reluate. În esență, în considerentele deciziei de unificare a practicii judiciare s-au reținut următoarele " (...) calificarea juridică a faptei de abandon de familie, în varianta de la lit. c) din art. 378 alin. (1) din Codul penal [...], ca reprezentând o infracțiune continuă, rezultă din împrejurarea că inacțiunea concretizată în neplata pensiei de întreținere se prelungește în timp, în mod natural, după data consumării, până la încetarea activității infracționale, adică la momentul epuizării. Astfel, infracțiunea de abandon de familie se consumă la expirarea perioadei de trei luni, pe durata căreia autorul a rămas în pasivitate, prin neexecutarea obligației de plată a pensiei de întreținere stabilite pe cale judecătorească și se epuizează la momentul reluării plății de către debitor sau al condamnării acestuia, prin hotărâre judecătorească, dată la care se încheie ciclul infracțional și se autonomizează activitatea desfășurată până la acel moment".

Fiind o infracțiune la care acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, potrivit dispozițiilor art. 378 alin. (3) din Codul penal, ceea ce trebuie lămurit este înțelesul sintagmei "săvârșirea faptei" de la care începe să curgă termenul de 3 luni în care poate fi introdusă plângerea prealabilă reglementată de dispozițiile art. 296 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală.

Ca o excepție de la principiul oficialității procesului penal, și în noua reglementare, legiuitorul a statuat că, în cazul anumitor infracțiuni, printre care și cea de abandon de familie, declanșarea procesului penal să se realizeze la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, astfel cum prevăd dispozițiile art. 295 din Codul penal, care trebuie introdusă în termenul de 3 luni (fiind o instituție de drept penal - cauză de pedepsibilitate și de drept procedural - condiție de procedibilitate) de la momentul când persoana vătămată sau reprezentantul legal (în cazul incapacitatului sau minorului) a aflat despre săvârșirea faptei, potrivit dispozițiilor art. 296 alin (1) și (2) din Codul de procedură penală.

Prin folosirea sintagmei "săvârșirea faptei" în conținutul dispozițiilor art. 296 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală, legiuitorul nu a prevăzut nicio distincție privind termenul de 3 luni de introducere a plângerii în raport cu formele săvârșirii infracțiunii (fapte consumate sau fapte epuizate), prin urmare, termenul curge fără nicio diferențiere din momentul cunoașterii faptei de către persoana vătămată sau reprezentantul legal, în lipsa unei dispoziții legale care să stabilească momentul inițial al curgerii termenului, respectiv momentul consumării ori cel al epuizării. Atunci când legiuitorul a dorit să facă o astfel de distincție a arătat în mod expres acest lucru, cum este cazul termenului de prescripție a răspunderii penale, când a stabilit că, în cazul infracțiunilor continue, termenul curge de la data încetării acțiunii, astfel cum prevăd dispozițiile art. 154 alin. (2) din Codul penal.

Prin urmare, dacă s-ar accepta existența unei astfel de distincții în cazul infracțiunilor continue și

s-ar considera ca moment inițial al curgerii termenului de introducere a plângerii prealabile momentul epuizării, s-ar ajunge la situația în care titularul acțiunii penale, deși cunoaște momentul consumării faptei, nu ar putea să introducă plângerea între momentul consumării și cel al epuizării infracțiunii, adică până la momentul la care făptuitorul ar hotărî reluarea plății pensiei de întreținere la care a fost obligat printr-o hotărâre judecătorească. Or, printr-o asemenea interpretare s-ar ajunge la modificarea conținutului art. 296 alin. (1) din Codul de procedură penală și stabilirea unui termen mai lung decât cel avut în vedere de legiuitor. Totodată, rațiunea pentru care legiuitorul a prevăzut această cerință a declanșării și desfășurării procesului penal a avut în vedere atât interesul social și particular al făptuitorului de a nu lăsa la latitudinea persoanei vătămate să țină sub amenințarea formulării unei plângeri prealabile făptuitorul, dar și protecția intereselor persoanei vătămate, în acest sens relevantă fiind Decizia nr. 324 din 9 mai 2017 a Curții Constituționale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 604 din 26 iulie 2017, care a precizat, referitor la durata termenului prevăzut de art. 296 alin. (1) din Codul de procedură penală, precum și la posibilitatea de a introduce plângerea prealabilă fără indicarea obligatorie a făptuitorului, că legea nouă asigură o protecție mai bună intereselor persoanei vătămate (paragraful 24).

Astfel, în considerarea acestor argumente, în interpretarea dispozițiilor art. 296 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală, nu se poate aprecia că termenul de introducere a plângerii prealabile, pentru infracțiunea continuă de abandon de familie, în varianta normativă prevăzută în conținutul art. 378 alin. (1) lit. c) din Codul penal, trebuie raportat la momentul epuizării infracțiunii, după cum acest moment nici nu poate fi exclus pentru ipoteza în care persoana vătămată sau reprezentantul legal au aflat despre săvârșirea faptei la momentul epuizării faptei.

Având în vedere că noua reglementare a instituției plângerii prealabile [art. 296 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală] a preluat, în esență, conținutul dispozițiilor art. 284 alin. 1 din Codul de procedură penală de la 1968, cu câteva mici modificări în ceea ce privește stabilirea unui termen mai lung de introducere a plângerii prealabile (de 3 luni în loc de 2 luni), că acest termen curge din ziua în care persoana vătămată sau reprezentantul legal au cunoscut săvârșirea faptei în loc "de la momentul în care persoana vătămată sau persoana îndreptățită au cunoscut cine este făptuitorul", fără vreo distincție privind termenul de introducere a plângerii prealabile în raport cu formele săvârșirii infracțiunii (continue sau continuate), Înalta Curte apreciază că sunt aplicabile, mutatis mutandis, dispozițiile Deciziei nr. 10 din 18 februarie 2008, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secțiile Unite, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 840 din 15 decembrie 2008, prin care s-a dat o interpretare unitară a dispozițiilor art. 284 alin. (1) din Codul de procedură penală de la 1968.

Prin decizia menționată, s-a stabilit că termenul de două luni prevăzut de art. 284 alin. 1 din Codul de procedură penală de la 1968 poate să curgă: fie din momentul consumării infracțiunii, dacă acest moment este identic cu cel al cunoașterii făptuitorului; fie din momentul cunoașterii făptuitorului, moment care se poate situa după momentul consumării infracțiunii, până la cel al epuizării; fie din momentul epuizării infracțiunii sau ulterior acestuia, odată cu cunoașterea făptuitorului, în care caz nu trebuie depășit termenul de prescripție a răspunderii penale.

Înalta Curte opinează că argumentele care au susținut această interpretare pot fi transpuse și în interpretarea sintagmei "săvârșirea faptei" din conținutul dispozițiilor art. 296 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală.

În esență, acestea au vizat faptul că dispozițiile art. 284 alin. 1 din Codul de procedură penală de la 1968 nu conțineau nicio distincție referitoare la formele de săvârșire a infracțiunii, ceea ce înseamnă că aceste dispoziții se aplică indiferent dacă infracțiunile constau în fapte consumate sau în fapte epuizate, situație care se regăsește și în actuala reglementare a instituției plângerii prealabile. Prin urmare, termenul de 3 luni de introducere a plângerii din actuala reglementare curge, fără nicio diferențiere, din momentul cunoașterii faptei de către persoana vătămată sau reprezentantul legal, în lipsa unei dispoziții legale care să stabilească ca moment inițial al curgerii termenului momentul consumării ori pe cel al epuizării.

Un alt argument avut în vedere a fost legat de faptul că pentru începerea curgerii termenului de două luni din vechea reglementare nu era necesară epuizarea infracțiunii, interpretare ce trebuie dată și dispozițiilor art. 296 alin. (1) din Codul de procedură penală, fiind suficient ca în cazul infracțiunilor continue, cum este și infracțiunea de abandon de familie în varianta normativă de la lit. c) a art. 378 alin. (1) din Codul penal, să fi fost începută comiterea acesteia sau să fi debutat acțiunea.

Și ultimul raționament al Deciziei nr. 10 din 18 februarie 2008, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secțiile Unite, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 840 din 15 decembrie 2008, întemeiat pe faptul că a considera altfel ar însemna ca persoana vătămată, care cunoaște identitatea făptuitorului, să nu introducă plângerea prealabilă în două luni din acel moment, ci să aibă la dispoziție două luni din momentul epuizării infracțiunii, ceea ce ar fi inadmisibil întrucât s-ar modifica conținutul art. 284 alin. 1 din Codul de procedură penală de la 1968, își găsește pe deplin aplicabilitatea în interpretarea dispozițiilor art. 296 alin. (1) din Codul de procedură penală. Astfel, dacă s-ar opina că termenul de 3 luni de introducere a plângerii prealabile ar curge de la momentul epuizării infracțiunii (în acest caz, momentul reluării plății de către debitor sau al condamnării acestuia, prin hotărâre judecătorească), deși persoana vătămată sau reprezentantul legal cunosc momentul săvârșirii faptei consumate (expirarea perioadei de 3 luni, pe durata căreia autorul a rămas în pasivitate, prin neexecutarea obligației de plată a pensiei de întreținere stabilite pe cale judecătorească), ar însemna să se accepte că acestea nu ar putea introduce plângerea prealabilă între momentul consumării și cel al epuizării faptei, ipoteză care ar conduce la modificarea dispozițiilor art. 296 alin. (1) din Codul de procedură penală, prin crearea unui nou termen decât cel prevăzut de legiuitor.

Referitor la Decizia de îndrumare nr. 1 din data de 20 iunie 1987 a Plenului fostului Tribunal Suprem, invocată de autorul sesizării, deși în considerente stabilește ca dată a săvârșirii faptei, în cazul infracțiunilor continue, data încetării acțiunii sau inacțiunii în raport cu care se produc și consecințele juridice referitoare la aplicarea legii penale în timp și spațiu, minoritate, prescripția răspunderii penale și alte consecințe ce sunt condiționate de epuizarea activității infracționale, se constată că nu conține nicio referire la termenul de introducere a plângerii prealabile, fiind făcută o enumerare limitată, în cazul infracțiunilor continue, a consecințelor juridice legate de momentul epuizării și cele legate de momentul consumării infracțiunii continue, vizând, în esență, consecințele juridice condiționate de momentul epuizării activității infracționale, astfel că nu are relevanță în susținerea opiniei privind data de la care curge termenul de 3 luni de introducere a plângerii prealabile raportat la momentul epuizării faptei.

În concluzie, în interpretarea dispozițiilor art. 296 din Codul de procedură penală, Înalta Curte apreciază că termenul de 3 luni pentru introducerea plângerii prealabile, în cazul infracțiunilor continue, curge de la data când persoana vătămată sau reprezentantul său legal a aflat despre săvârșirea faptei, consumate sau epuizate, interpretare îmbrățișată și în doctrină în condițiile în care dispozițiile ce reglementează termenul de introducere a plângerii prealabile nu conțin vreo distincție privind formele de săvârșire a infracțiunii (fapte consumate sau fapte epuizate).

Față de toate aceste considerente de ordin teoretic expuse și având în vedere cele două decizii de unificare a practicii judiciare în materie ale instanței supreme, Înalta Curte apreciază că termenul de 3 luni de introducere a plângerii prealabile prevăzut de art. 296 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală poate să curgă din trei momente diferite, după cum urmează: a) din momentul consumării infracțiunii, dacă acest moment este identic cu cel al cunoașterii faptei; b) din momentul cunoașterii săvârșirii faptei, care se poate situa între momentul consumării faptei până la momentul epuizării și c) din momentul epuizării infracțiunii sau ulterior acestuia, odată cu cunoașterea săvârșirii faptei, caz în care nu trebuie să fi fost împlinit termenul de prescripție a răspunderii penale.

Concluzionând, pentru considerentele dezvoltate anterior, Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală va admite sesizarea

formulată de Curtea de Apel Constanța - Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie în Dosarul penal nr. 11.252/256/2017, urmând a stabili că, în cazul infracțiunii de abandon de familie prevăzute în art. 378 alin. (1) lit. c) din Codul penal, infracțiune unică continuă, termenul de introducere a plângerii prealabile prevăzut în conținutul art. 296 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală - de 3 luni din ziua în care persoana vătămată sau reprezentantul său legal a aflat despre săvârșirea faptei - curge de la data la care persoana vătămată ori reprezentantul său legal a cunoscut săvârșirea faptei.

Termenul de 3 luni prevăzut în conținutul art. 296 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală poate să curgă din trei momente diferite, după cum urmează: a) din momentul consumării infracțiunii, dacă acest moment este identic cu cel al cunoașterii faptei; b) din momentul cunoașterii săvârșirii faptei, care se poate situa între momentul consumării faptei până la momentul epuizării și c) din momentul epuizării infracțiunii sau ulterior acestuia, odată cu cunoașterea săvârșirii faptei, caz în care nu trebuie să fi fost împlinit termenul de prescripție a răspunderii penale".

În consecință, în temeiul art. 475 și 477 din Codul de procedură penală,

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

În numele legii

DECIDE:

Admite sesizarea formulată de Curtea de Apel Constanța - Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie în Dosarul penal nr. 11.252/256/2017, prin care se solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: "Dacă, în cazul infracțiunii de abandon de familie, prevăzută în art. 378 alin. (1) lit. c) din Codul penal, prin sintagma «săvârșirea faptei» prevăzută de dispozițiile art. 296 din Codul de procedură penală (relevantă pentru calcularea termenului de introducere a plângerii prealabile) se înțelege «data încetării inacțiunii» (data «epuizării» infracțiunii de abandon de familie) sau «data consumării infracțiunii» (expirarea perioadei de 3 luni pe durata căreia autorul a rămas în pasivitate)".

Stabilește că: "În cazul infracțiunii de abandon de familie prevăzute în art. 378 alin. (1) lit. c) din Codul penal, termenul de introducere a plângerii prealabile prevăzut în conținutul art. 296 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală - de 3 luni din ziua în care persoana vătămată sau reprezentantul său legal a aflat despre săvârșirea faptei - curge de la data la care persoana vătămată ori reprezentantul său legal a cunoscut săvârșirea faptei.

Termenul de 3 luni prevăzut în conținutul art. 296 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală poate să curgă din trei momente diferite, după cum urmează: a) din momentul consumării infracțiunii, dacă acest moment este identic cu cel al cunoașterii faptei; b) din momentul cunoașterii săvârșirii faptei, care se poate situa între momentul consumării faptei până la momentul epuizării și c) din momentul epuizării infracțiunii sau ulterior acestuia, odată cu cunoașterea săvârșirii faptei, caz în care nu trebuie să fi fost împlinit termenul de prescripție a răspunderii penale".

Obligatorie de la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, potrivit art. 477 alin. (3) din Codul de procedură penală.